

JOZEF TATÁR
Univerzita Mateja Bela (Banska Bystrica)

**ZUZANA BARIAKOVÁ, HENRICH JAKUBÍK, MARTINA
KULEALAKOVÁ, *SAMOTA A OSAMELOŠŤ (VO VYBRANÝCH
TEXTOCH SLOVENSKEJ UMELECKEJ LITERATÚRY),*
KRAKOV 2013.**

Monografia *Samota a osamelosť (vo vybraných textoch slovenskej umeleckej literatúry)* trojice autorov zo sekcie literatúry a literárnej vedy Katedry slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je publikačným výstupom národného grantového projektu VEGA č. 1/0440/11 s názvom *Tematizácia samoty vo vybraných textoch slovenskej literatúry*. Autorský kolektív sa vzhľadom na doteraz nedostatočne prebádanú problematiku úspešne pokúsil svoju riešiteľskú kapacitu a vedecký potenciál premeniť na knižnú realizáciu s náležitými atribútmi vedeckosti, primeranej kompaktnosti, ale i otvorenosti pre ďalšie bádateľské výzvy v oblasti výskumu literárnej variety stavu samoty a pocitu (zážitku) osamelosti. Oba významné fenomény života, reflektované filozofiou, psychológiou, sociológiou i náboženstvom, nevynímajúc ďalšie vedecké disciplíny koncentrujúce sa na výskum človeka, ponúkajú takmer neobmedzené možnosti aj v rámci literárnovednej reflexie, čo autori dostatočne využili v súlade s ich pedagogickou i vedeckou orientáciou.

Opodstatnenosť takto koncipovanej témy nesúvisí len s absenciou takto orientovaného výskumu, ale aj s osobným zaujatím autorov monografie a čiastočne aj potrebou istého nadviazania na jeden z dôležitých predchádzajúcich výskumných projektov o podobách a špecifikách outsiderstva (nielen) v slovenskej literatúre, na ktorom sa tiež ako súčasť

autorského kolektívu podieľali. Blízkosť či preskupovanie oboch tém zdôrazňuje ich sociologický i psychologický kontext a oscilácia medzi spoločenskou predurčenosťou individua a jeho subjektívnou životnou skúsenosťou, čo, pravdaže, nevystihuje celú škálu ich literárnych podôb či modifikácií. Kým „outsiderský“ výskumný a knižný projekt vychádzal z vlastnej koncepcie outsiderstva, autorom posudzovanej monografie vzhľadom na zložitú a rôznorodo interpretovanú problematiku samoty a osamelosti vyhovuje vhodne zvolený prístup – orientačné mapovanie ich ponímania a primerané naznačenie východísk a cieľov bez jednotnej metodologickej platformy.

Pri identifikácii a interpretácii samoty a osamelosti v literárnych textoch rôznych období a druhovo-žánrovej skladby (M. Ku-bealaková: diela staršej slovenskej literatúry, H. Jakubík: próza a poézia slovenského realizmu a moderny, Z. Bariaková: súčasné slovenské prózy) nachádzajú autori monografie oporu najmä v interpretáciách filozofov, psychológov a sociológov, nepodceňujú ani literárno-vývinový a kultúrny aspekt, spoločensko-politický a náboženský kontext, využívajú teoretickú erudíciu a kritickú (fixovanú i vlastnú) skúsenosť. Všetky tri aktuálne analyticko-interpretáčn é čítania textov potvrdzujú „životnosť“ skúmaných fenoménov od staršej po súčasnú slovenskú literatúru. Z dôvodu ich doterajšieho zásadného literárnovedného neriešenia či nedoriešenia, rôznorodého vnímania, pričom aj v iných disciplínach (napr. vo filozofii) sa možno stretnúť s ich odlišnými výkladmi, iniciatívu autorov otvoríť problém, poukázať na možnosti prístupu k nemu, pokúsiť sa o istú systémovosť, hoci aj za cenu dočasnej tvorivej osamotenosti autorov, hodnotím pozitívne. Týka sa to aj výberu textov (diel) a detailných interpretácií prítomnosti, významu a funkčnosti samoty a osamelosti s príbuznými – dotvárajúcimi, zástupnými alebo blízkymi motívmi (i symbolmi) v náboženskom či biblickom kontexte (staršia literatúra), nejed-

ného správneho poukazu, napr. na súvis ich tematizovania s tematicko-motivickou a žánrovou premenou na prelome 19. a 20. storočia, jeho dokazovania a posilneného kriticko-komparatívneho hľadiska (realizmus a moderna), i citlivého vnímania príčin jednotlivých modifikácií osamelosti a jej prežívania konkrétnymi literárnymi postavami (súčasná próza).

Monograficky osnované analyticko-interpretáčn  sondy do relevantn ch liter rnym textov modeluj cich samotu a osamelosť v troj-pohľade – od *Svät ho P sma* k dielam J. Silv na, E. L niho, H. Gavlovi a a k in m autorom, od Vajansk ho a Hviezdoslava ku Kraskovi a k in m, od Beňovej k Źuchovej prin saj  najm  nov , no i potvrdzuj ce  i upresňuj ce zistenia a z avery, ktor  obohacuj  liter rnovedn  poznanie. Ne-pochybujem ani o ich ohlase a stimula nom  cinku na d alší v yskum.